

Warszawa, 13 września 2020 r.

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Koncepcja przymierza w Pierwszej Księdze Machabejskiej 1 – 2.

Analiza socjoretoryczna

ks. mgr lic. Mateusz Nycz

Warszawa 2020

Rozprawa została napisana w Katedrze Egzegezy Nowego Testamentu Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Janusza Kręcidło

Przedmiotem badań przedstawionej rozprawy jest koncepcja przymierza zaprezentowana w tekście Pierwszej Księgi Machabejskiej 1 – 2 (1 Mch 1 – 2). W badaniach posłużono się metodą socjoretoryczną amerykańskiego egzegety Vernona Robbinsa. Celem pracy było ukazanie tematu przymierza jako wiodącego w badanym tekście.

Każdy rozdział dysertacji stanowi kolejny etap metody socjoretorycznej. Dlatego badania przeprowadzone w każdym z nich zostały poprzedzone wstępem metodologicznym odpowiednim dla danego etapu metody. Jest to o tyle istotne, że do tej pory w literaturze języka polskiego nie stosowano metody socjoretorycznej w analizie tekstu starotestamentalnego. Z tego względu niektóre zagadnienia metodologiczne musiały zostać rozwiązane inaczej niż w wypadku tekstów nowotestamentalnych. Stanowi to oryginalny wkład pracy w rozwój badań biblijnych.

Pierwszy rozdział pracy („Przymierze w wewnętrznej teksturze tekstu”) został poświęcony tematyce przymierza w wewnętrznej teksturze tekstu. Była to analiza typu synchronicznego. Dlatego w pierwszej kolejności badaniu poddana została terminologia 1 Mch 1 – 2, która ukazuje obecność tematu przymierza w tekście. Kolejny krok, to analiza narracyjna fragmentu 1 Mch. Jej celem było wykazanie, że idea przymierza została zaprezentowana na poziomie narratora, porządku zdarzeń, prezentacji postaci itd. Określenie 1 Mch 1 – 2 jako tekstu narracyjnego pozwoliło na jego przeanalizowanie przez pryzmat schematu otwarcie, rozwinięcie, zakończenie. Zostało to omówione szerzej, tzn. w odniesieniu do położenia Pierwszej Księgi Machabejskiej w kanonach Septuaginty i katolickim. Zaprezentowano również wpływ tego zjawiska na tematykę przymierza obecną w 1 Mch 1 – 2. Ostatnim elementem tego rozdziału była analiza argumentacji tekstu ze szczególnym uwzględnieniem tego, co tyczy się przymierza.

Badania drugiego rozdziału („Przymierze w interteksturze tekstu”) opierały się na odnalezieniu tematyki przymierza obecnej w 1 Mch 1 – 2 dzięki zjawisku dialogiczności tekstów, gdyż żaden tekst nie powstaje w oderwaniu od otaczającego go świata. W pierwszej kolejności przebadano zależności i odwołania 1 Mch 1 – 2 z innymi tekstami starotestamentalnymi. Wykazano, że autor 1 Mch 1 – 2 najczęściej odwoływał się do tekstów z Pięcioksięgu. Kolejnym krokiem jest badanie aspektu dialogu tekstu z jemu współczesnymi kulturami. Celem było określenie jakie elementy kultury autor wykorzystał i w jaki sposób, aby ukazać temat przymierza. Ostatni element tego rozdziału stanowił analiza intertekstury historycznej. Polegała ona na odszukaniu w tekście wydarzeń historycznych, o których tekst informuje. Ocenie podlegała ich prawdziwość oraz ich dobór w tekście.

Rozdział trzeci („Przymierze w społeczno-kulturowej teksturze tekstu”) został poświęcony badaniu elementów społecznych i kulturowych obecnych w tekście. Te zagadnienia pojawiły się we wcześniejszym etapie pracy. Jednak tutaj

zostały one uporządkowane w oparciu o modele i teorie socjokulturowe. Celem pierwszego kroku jest określenie stosunku zawartego w tekście na temat otaczającego go świata. Zasadniczo wyraża się to przez idee, normy i zasady, które w tekście są promowane. W tym punkcie zostało ukazane, że tekst 1 Mch 1 – 2 nie zawiera w sobie zespołu poglądów charakterystycznych jedynie dla jednej z siedmiu grup wyliczonych przez V. Robinsa za angielskim socjologiem B. Wilsonem. Drugi krok stanowiła analiza wspólnych zagadnień społecznych i kulturowych obecnych w tekście 1 Mch 1 – 2. Wszystko zgodnie z tym, że każda tradycja, religia czy naród wykształcił w historii swój kanon wartości. Dla badanego tekstu wartościami osiowymi były honor i wstyd. Na tych obszarach skupiły się poszukiwania tematyki przymierza obecnej w 1 Mch 1 – 2. Ostatni etap analizy zawartej w tym rozdziale, to badanie i ustalanie pozycji, którą tekst przyjmuje w odniesieniu do wartości budujących system społeczno-kulturowy współczesnego sobie świata. Najpierw zostało ustalone jaka kultura miała pozycję dominującą. Po stwierdzeniu, że nie była to kultura judaistyczna, podjęte zostało badanie jej stosunku do kultury dominującej.

W ostatnim, czwartym rozdziale („Przymierze w sakralnej teksturze tekstu”) zostały omówione zagadnienia teologiczne 1 Mch 1 – 2. Poruszono siedem tematów charakterystycznych dla tego etapu metody socjoretorycznej. Można je sprowadzić do schematu: Bóg i Jego zamysł – człowiek i jego odpowiedź Bogu – wspólnota i jej etyka. Celem było ukazanie czy i jaką rolę w tych elementach odgrywa temat przymierza.

Przeprowadzone analizy w oparciu o metodę socjoretoryczną dowiodły, że na każdej z badanych płaszczyzn tekstu temat i idea przymierza odgrywa kluczową rolę. Tekst na poziomie synchronicznym został wręcz od początku do końca zbudowany o tę tematykę. Wykorzystane przez autora elementy kulturowe, społeczne i historyczne zostały wyprowadzone z przymierza, oparte o nie, czy też dobrane z jego punktu widzenia. W tekście 1 Mch 1 – 2 ocena otaczającego autora świata została dokonana przez pryzmat przymierza i zagadnień z nim

związanych. Również dla zagadnień teologicznych punktem wyjścia stał się przewodni motyw 1 Mch 1 – 2, czyli przymierze. Badania przeprowadzone w dysertacji ukazały fundamentalne znaczenie tematyki przymierza dla Pierwszej Księgi Machabejskiej 1 – 2.

Warsaw, 13 September 2020

Summary of the PhD Dissertation

Covenant Concept in the First Book of the Maccabees 1 – 2.

Socio-Rhetorical Analysis

Fr. MTh Mateusz Nycz

Warsaw 2020

PhD Dissertation was written in the Faculty of Theology of Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw under the supervision of Fr. prof.

Janusz Kręcidło

The subject of the study of this dissertation is the concept of the covenant presented in the text of the First Book of the Maccabees 1 - 2 (1 Macc. 1 - 2). The research used the socio-rhetorical method of the American exegete Vernon Robbins. The aim of the work was to present the topic of the covenant as the leading one in the text under study.

Each chapter of the dissertation is the next stage of the socio-rhetorical method. Therefore, the research carried out in each of them was preceded by a methodological introduction appropriate for a given stage of the method. This is important because the socio-rhetorical method in the analysis of the Old Testament text has not been used in the literature of the Polish language so far. For this reason, some methodological issues had to be resolved differently than in the case of the New Testament texts. This is an original contribution to the development of Biblical research.

The first chapter of the thesis ("Covenant in the inner texture of the text") is devoted to the subject of the covenant in the inner texture of the text. It was a synchronous type of analysis. Therefore, the terminology 1 Macc. 1 - 2 was examined first, which shows the presence of the subject of the covenant in the text. The next step is the narrative analysis of the fragment. Its purpose was to show that the idea of a covenant was presented at the level of the narrator, order of events, characters presentation, etc. Specifying 1 Macc. 1 - 2 as a narrative text allowed for its analysis through the prism of the opening, development and ending scheme. This has been discussed more broadly, i.e. with reference to the position of the First Maccabees in the Septuagint and the Catholic canons. It also presents the impact of this phenomenon on the subject of the covenant present in 1 Macc. 1 - 2. The final element of this chapter was to analyze the argumentation of the text with particular emphasis on what concerns the covenant.

The study of the second chapter ("Covenant in the intertexture of the text") was based on finding the subject of the covenant present in 1 Macc. 1 - 2 because of the phenomenon of dialogical texts - all texts are not created in isolation from the surrounding world. Firstly, the relationships and references of 1 Macc. 1 - 2 with other Old Testament texts were examined. It has been shown that the author of 1 Macc. 1 - 2 most often referred to the texts from the Pentateuch. The next step was to study the aspect of the text's interconnection with contemporary cultures. The aim of the action was to identify which elements of culture the author used and how to show the theme of the covenant. The last element of this chapter was the analysis of historical intertexture. It was based on finding historical events in the text, which it informs about. The historical events truthfulness and their selection in the text were evaluated.

Chapter three ("Covenant in the socio-cultural texture of the text") is devoted to the study of the social and cultural elements presented in the text. These issues appeared earlier in the work. However, they have been organized here and based on socio-cultural models and theories. The aim of the first step is

to determine the relationship contained in the text to the world around it. Basically, this is expressed through the ideas, norms and principles that are promoted in the text. At this point it has been shown that the text 1 Macc. 1 - 2 does not contain a set of views characteristic only for one of the seven groups enumerated by V. Robins after the English sociologist B. Wilson. The second step was to analyze the common social and cultural issues presented in the text 1 Macc. 1 - 2. All in accordance with the fact that each tradition, religion or nation has developed its canon of values throughout history. Honor and shame were the main values for the text under study. These areas were the focus of the search for the subject of the covenant present in 1 Macc. 1 - 2. The last stage of the analysis contained in this chapter is the study and determination of the position that the text takes in relation to the values that build the socio-cultural system of the contemporary world. First, it was determined which culture had a dominant position. After it was found that it was not a Judaic culture, the study of its relationship to the dominant culture was undertaken.

In the fourth chapter ("Covenant in the sacred texture of the text"), the theological issues of 1 Mch 1 - 2 are discussed. They can be reduced to the scheme: God and His plan - man and his response to God - community and its ethics. The aim was to show whether and what role the theme of the covenant fulfills in these elements.

The analyzes carried out on the basis of the socio-rhetorical method proved that the topic and the idea of the alliance play a key role on each of the examined levels of the text. The text on the synchronous level was built on this subject from the beginning to the end. The cultural, social and historical elements were used by the author and were derived from the covenant, based on them, or selected according to his point of view. In 1 Macc. 1 - 2, the assessment of the world around the author was made through the prism of the covenant and related issues. Also, for theological issues, the starting point was the leitmotif 1 Macc. 1 - 2, or

covenant. The research carried out in the dissertation showed the fundamental importance of the covenant theme for the First Book of the Maccabees 1 – 2.